

könyvesházakba. A fősúlyt a gyakorlati élet kézikönyveire, a hirlapokra és időszaki kiadványokra, főleg a népszerűsítő folyóiratokra helyezi. A regényolvasás veszedelmét elismeri, de azokat a törekvéseket, melyek történeti és kritikai művek beszerzésével akarják a hatást ellensúlyozni, mint célra nem vezetőket, elítéli. A kivezető utat abban látja, hogy a szépirodalmat megválogatva adjuk az olvasóknak, de ha értéktelen műveket kérnek, azokat is szerezzük be a számukra, nehogy elfordulva az intézettől, olyan helyeken szerezzék be szellemi táplálékukat, a hol a reklám és üzleti érdek *csakis* e káros és selejtes termékeket tartja raktáron.

A hatodik fejezet a kivitel módozatait: ingyenes és olvasó-dijas könyvesházakat, szervezetüket, felszerelésüket, működésüket s a kezelő személyzetet tárgyalja. Végül a hetedik fejezetben a megvalósításnak azon eshetőségeit mérlegeli, melyeket szerző hazájában célravezetőknek ítél.

A könyv első sorban azoknak ajánlható, a kik Morel előbb említett főművét még nem ismerik. Sok helyes gondolattal ismerkedhetnek meg belőle, de sok túlzással is. Emezeket kellő értékükre kell leszállítani, amazokat pedig jobban kimélyíteni s egyéb idevágó szakmunkák alapján kiegészíteni, ha megvalósításukhoz akarunk fogni.

Dr. Gulyás Pál.

Friese, Karl: *Geschichte der kgl. Universitäts-Bibliothek zu Berlin.* Berlin, 1910. Georg Reomer. 8-r. 4, 165 l. Ára 3 M. 60 pf.

A berlini egyetem fennállásának százéves fordulója alkalmából megjelent könyvtártörténeti monográfia érdekes világot vet az ilyen intézmények fejlődésmenetére. A berlini egyetemi könyvtár jóval később keletkezett, mint maga az egyetem, mivel a főiskola alapítói szemében a régi és gazdag királyi könyvtár mellett egy külön egyetemi könyvgyűjtemény felállítása hosszú ideig nélkülözhetőnek tetszett. S csakugyan az egyetem fennállása két első tizedében (1810—1830) a királyi könyvtár látta el a hallgatók könyvszükségletét a beiratkozásnál lefizetendő egy tallérnyi könyvtárilleték ellenében. A diákság azonban úgy ellepte a királyi könyvtárt, hogy ez a tudományos kutatást is károsan befolyásolta, miért is Wilken főkönyvtáros már 1828/29-ben hangoztatta illetékes helyen egy külön is egyetemi könyvtár felállítását, a mihez az egyetemi tanács is hozzájárult. A tervezet szerint egy helybeli használatra szánt kis könyvtárról lett volna szó, melyet a kir. könyvtár főkönyvtárosának ellenőrzésével külön őr kezelt volna. A minisztérium 1829. április havában elvben hozzájárult a tervhez s Wilkent fölkerlte részletes tervezet kidolgozására. A tanács azonban időközben meg-

változtatta nézetét, a kisméretű könyvtárt, mint szegényletes és czélra nem vezető intézményt állította oda, tiltakozott az ellen, hogy az egyetem épületében helyeztessék el s azt tanácsolta, hogy a kir. könyvtár épületében szorítsanak számára teret. Így is történt s 1831-ben a kir. könyvtárban elkülönítve, de annak fenhatósága alatt létre is jött az új intézet. Anyagát elsősorban a kir. könyvtár kettős példányaiból, a brandenburgi kerület köteleles nyomdatermékeiből s a diákok által fűtésre és világításra fizetett összegből kihasított 500 tallér évi javadalom terhére eszközölt vásárlásokból állították össze. A könyveket házi használatra adták ki, mivel olvasótermük még nem volt. — Állománya eleinte 1668 kötet volt, miért is a tanács Wilken beadványára, melyben a megnyitás tárgyában kért intézkedést, még csak nem is válaszolt.

A forgalom ily körülmények közt eleinte igen szűk keretek közt — napi 20—30 kötet — mozgott. Mindazonáltal a könyvtár egyre fejlődött alkalmi vételek s nagyobb adományok útján, úgy hogy a helyiség csakhamar szűknek bizonyult s e könyvtár új elhelyezéséről kellett gondoskodni. A könyvtárt tényleg 1839-ben át is vitték a Hársak alatti 76. sz. magánházba, az ú. n. Adler-féle terembe, ahol egyúttal egy 12 személyre berendezett olvasóteremhez is jutott. 1853-ban az addig már 40.000 kötetre felszaporodott könyvtár ismét helyiséget változtatott s a Galamb-utca 23. sz. házba került. Innen 1874-ben vitték át a Dorottya-utca 9. sz. a. emelt külön könyvtári épületbe, ahol 72 személyes olvasóterem fölött is rendelkeztek. A helyszűke azonban itt is csakhamar érezhetővé vált, úgy hogy a szomszédos házat is meg kellett szavazni a könyvraktárak részére. 1910-ben azután a könyvtár ismét egy fedél alá került a királyi könyvtárral, de attól teljesen elkülönítve.

Mint önálló egyetemi intézmény 1874 óta működik, tevékenységét az 1890-ben kibocsátott rendelet szabályozza. A használat csakis a jelenlegi s volt egyetemi hallgatókra terjed ki, a kik egyetemi igazolványuk alapján vihetik haza a könyveket. Ugy a forgalom, mint az anyagi javadalmazás és a személyzet is szép fejlődésnek indult. 1874-ben könyvbeszerzésre 10.500 Márka volt előirányozva, 1907-ben pedig már 29.000 Márka, a mihez még 20.000 Márka rendkívüli gyarapítási segély járult. Jelenleg 8 könyvtárosi, 4 irodatiszti és 9 szolgai állás van a könyvtárban. Állománya 227.778 könyvtári kötet, 220.787 egyetemi irat és 40.842 iskolai irat. 1909-ben 68.778 kötetet olvastak otthon, 63.441 egyén fordult meg az olvasóteremben. Érdekes, hogy míg 1905-ben az olvasásra kért könyvek 15·6%-a nem volt meg a könyvtárban, 1904-ben ez a negatív statisztika már csak 8·9%-ot tett.